

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2023 m. rugpjūčio 21 d.
(OR. en)

12373/23

COASI 154
ASIE 77
CFSP/PESC 1157
PE 97
WTO 126
COHOM 179
ECOFIN 826
MACAO 1

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo: Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo
direktorė Martine DEPREZ

gavimo data: 2023 m. rugpjūčio 18 d.

kam: Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET

Komisijos dok. Nr.: JOIN(2023) 29 final

Dalykas: BENDRA ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI
„Ypatingasis Administracinis Regionas Makao. 2022 m. metinė
ataskaita“

Delegacijoms pridedamas dokumentas JOIN(2023) 29 final.

Pridedama: JOIN(2023) 29 final

SAJUNGOS VYRIAUSIASIS
ĮGALIOJINIS UŽSIENIO
REIKALAMS IR
SAUGUMO POLITIKAI

Briuselis, 2023 08 18
JOIN(2023) 29 final

BENDRA ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Ypatingasis Administracinis Regionas Makao

2022 m. metinė ataskaita

BENDRA ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

YPATINGASIS ADMINISTRACINIS REGIONAS MAKAO

2022 M. METINĖ ATASKAITA

Santrauka

1999 m. Makao perdavus Kinijos Liaudies Respublikai, Europos Sąjunga ir jos valstybės narės atidžiai stebi Ypatingojo Administracinio Regiono (toliau – YAR) Makao politinę ir ekonominę raidą pagal principą „viena šalis – dvi sistemos“. ES remia šį principą ir jo įgyvendinimą pagal Pagrindinį įstatymą, kuriuo siekiama užtikrinti, kad gyvenimo būdas, teisinė valstybė ir pagrindinių teisių bei laisvių apsauga Makao nesikeistų iki 2049 m.

Ši metinė ataskaita, apimanti 2022 m., skelbiama laikantis 1999 m. Europos Parlamentui prisiimto įsipareigojimo.

2022 m. paspartėjo Makao integracija į nacionalinį plėtros planą. Jo vyriausybė ėmėsi iš dalies keisti Nacionalinio saugumo užtikrinimo įstatymą ir taip galbūt pakenkė Pagrindiniame įstatyme įtvirtintoms politinėms ir pagrindinėms laisvėms. Gruodžio 15 d. Teisėkūros asamblėja vieningai priėmė įstatymo projektą per pirmąjį svarstymą.

2022 m. toliau mažėjo didelio lygio Makao autonomija ir teisės bei laisvės, kurios turėjo būti saugomos bent iki 2049 m.

Tais metais buvo taikomi griežti su COVID-19 susiję socialiniai ir kelionių apribojimai, dėl kurių Makao buvo atskirtas nuo likusio pasaulio. Vasario mėn. Makao sušvelnino kelionių apribojimus keliautojams iš žemyninės Kinijos, kad būtų sudarytos sąlygos atsigausti ekonomikai, kuri labai priklauso nuo Kinijos turizmo.

2022 m. iš esmės pasikeitė lošimų aplinka: buvo teisiama didžiausių lošėjų grupių keliones organizuojančių¹ lošimo namų vadovas Alvinas Chau ir priimtas naujas lošimų įstatymas.

Ekonomikos įvairinimas, integracija į Didesniąjį įlankos regioną ir Guangdongo ir Makao intensyvaus bendradarbiavimo zonos Hengčine plėtra ir toliau buvo pagrindinės plėtros strategijos, kurioms vadovavo Pekino centrinė valdžia.

¹ Lošimo namų pasaulyje lošėjų grupių kelionės vykdomos pagal trumpalaikę kelionių programą ir jas rengia lošėjų grupių kelionių organizatorius, siekdamas į Makao pritraukti turtingų lošėjų, daugiausia iš žemyninės Kinijos.

Per pirmuosius tris 2022 m. ketvirčius Makao BVP sumažėjo 27,8 proc. iki 130,3 mlrd. Makao patakų (MOP) (15,6 mlrd. EUR), t. y. 61 proc. mažesnis BVP nei 2019 m. (iki pandemijos). Darbo rinka išsilaikė gerai, o vyriausybė ir toliau teikė COVID-19 paramos priemones gyventojams ir įmonėms.

Dėl su COVID susijusių kelionių apribojimų, įskaitant dviejų savaitių trukmės karantiną viešbutyje, ES biuro pareigūnai ir toliau negalėjo apsilankyti Makao ar organizuoti jame renginių. Tai apsunkino jų darbą ir apribojo ryšius su vyriausybės pareigūnais, pilietine visuomene, įmonėmis ir kitomis suinteresuotosiomis šalimis. Kelionių apribojimai taip pat trukdė Makao esantiems ES piliečiams ir Honkonge esantiems Portugalijos piliečiams naudotis ES valstybių narių konsulinėmis paslaugomis.

I. Politinė, teisinė ir socialinė raida

Prieš 2021 m. Teisėkūros asamblėjos rinkimus nušalinus 21 kandidatą, opozicija nebeturi savo atstovų asamblėjoje. Vis dėlto, skelbdamas asamblėjos veiklos ataskaitą, jos pirmininkas pareiškė, kad asamblėjos efektyvumas „gerokai padidėjo“.

Gruodžio mėn. iš 15 kandidatų Makao išrinko 12 atstovų į Nacionalinį liaudies kongresą (NLK). Devyni išrinkti atstovai, įskaitant asamblėjos pirmininką, buvo buvę NLK nariai.

Makao teisininkų asociacija savo vadovu išrinko Teisėkūros asamblėjos ir Kinijos nacionalinio liaudies kongreso narį Vongą Hin Fai.

Savo veiklą Makao tęsė **Taipėjaus ekonomikos ir kultūros biuras**. Spalio mėn. Taivano žemyninės dalies reikalų tarybos ministras patvirtino, kad Makao pratęsė vizų galiojimą trims Taivano atstovams YAR po diplomatinio nesutarimo, susijusio su Makao prašymu, kad šie atstovai pasirašytų „įsipareigojimą dėl vienos Kinijos“, kuriuo Taivanas būtų pripažintas Kinijos dalimi. Makao ir toliau valdo Ekonomikos ir kultūros biurą Taivane.

2022 m. balandžio 10 d. **Kinijos ir portugališkai kalbančių šalių ekonominio ir prekybos bendradarbiavimo forumas (Makao forumas)** surengė neeilinę ministrų konferenciją Kinijos ir portugališkai kalbančių šalių ekonominio ir prekybos bendradarbiavimo klausimais. Kinijos Ministras Pirmininkas Li Keqiangas internetu pasakė įžanginę kalbą, kurioje paragino stiprinti Kinijos ir portugališkai kalbančių šalių bendradarbiavimą ir Makao įsteigti epidemijų prevencijos ryšių centrą.

COVID-19 politikos poveikis

Makao įgyvendino žemyninės Kinijos „**dinamišką nulio COVID atvejų strategiją**“. Sausio mėn., nustačius tris keliautojų užsikrėtimo atvejus, Makao dviem savaitėms uždraudė atvykstamuosius keleivinius skrydžius iš nežemyninės Kinijos. Rugsėjo 1 d. Makao vėl atvėrė savo sieną išoriniam pasauliui ir leido 41-os šalies piliečiams patekti į teritoriją be išankstinio sveikatos priežiūros institucijų leidimo. Keliautojams iš nežemyninės Kinijos ir toliau reikėjo karantinuotis viešbučiuose. Karantino trukmė buvo palaipsniui trumpinama nuo 21 dienos metų pradžioje iki 5 dienų metų pabaigoje. Liepos 11–23 d. buvo taikomos griežtos izoliavimo priemonės. Vyriausybė nurodė gyventojams įvairiais vietos protrūkio etapais atlikti kelis PGR tyrimus ir greituosius antigenų testus. Testavimo kampanija buvo skirta konkretiems užsieniečiams, visų pirma filipiniečiams, kurie daugeliu atvejų yra namų ūkio darbuotojai².

Dėl griežtų karantino reikalavimų Makao akredituoti Honkongo diplomatai negalėjo patekti į konsulinę įstaigą.

Statistikos ir surašymo biuro duomenimis³, 2022 m. gyventojų skaičius sumažėjo iki 672 800. Sumažėjo tiek darbuotojų nerezidentų, tiek Makao gyvenančių ES piliečių skaičius.

Pokyčiai teisėkūros srityje

2022 m. įvyko du svarbiausi pokyčiai teisėkūros srityje. Pirmasis – iš dalies pakeistas Lošimų įstatymas⁴, kuriuo siekiama, kad valdžios institucijos labiau kontroliuotų lošimo namų, visų pirma organizuojančių lošėjų grupių keliones, veiklą. Antrasis – Nacionalinio saugumo įstatymo pakeitimas, kuris metų pabaigoje vis dar buvo vykdomas. Gruodžio mėn. per pirmąjį svarstymą priimtame projekte nurodyta, kad įstatymas bus griežtesnis ir suderintas su Honkongo nacionalinio saugumo įstatymu⁵.

Daug dėmesio sulaukęs lošimų magnato Alvino Chau, kuris lošimo namuose valdė VIP kambarius, teismo procesas atskleidė valdžios institucijų pasiryžimą stiprinti lošimų sektoriaus kontrolę. Teismas pripažino A. Chau kaltu dėl 162 kaltinimų, įskaitant kaltinimus dėl neteisėtų lošimų ir sukčiavimo, ir 2023 m. sausio mėn. skyrė jam 18 metų laisvės atėmimo bausmę. Antras pagal dydį lošėjų grupių kelionių organizatorius Levo Chanas taip pat buvo patrauktas

² <https://www.thestandard.com.hk/breaking-news/section/3/192590/Macau%E2%80%99s-Covid-zero-plan-now-targets-city%E2%80%99s-Filipino-workers>.

³ <https://www.dsec.gov.mo/ts/#!/step2/KeyIndicator/en-US/240>.

⁴ <https://www.al.gov.mo/pt/law/year/507>.

⁵ <https://www.al.gov.mo/pt/law/lawcase/553>.

baudžiamojon atsakomybėn už sukčiavimą, pinigų plovimą ir vadovavimą nusikalstamam sindikatui⁶. Atsižvelgiant į Kinijos kovą su korupcija ir pinigų plovimu, tikimasi, kad Makao ekonomika taps mažiau priklausoma nuo lošimų veiklos.

Lapkričio mėn. politiniame pranešime vyriausybės vadovas Ho Iat Sengas pirmenybę teikė socialiniams klausimams, cituodamas generalinio sekretoriaus Xi Jinpingo liepos 1 d. kalbą, skirtą 100-osioms Kinijos komunistų partijos įkūrimo metinėms paminėti. Jis paskelbė, kad vyriausybė pradės penktąjį plataus masto viešosios apsauginės vaizdo stebėjimo sistemos „Sky Eye“ etapą. Pilietinės visuomenės nariai ir demokratiją palaikantys politikai išreiškė susirūpinimą dėl galimo poveikio privatumui ir veido atpažinimo technologijų naudojimo. Liepos mėn. JT žmogaus teisių komitetas taip pat išreiškė tokį susirūpinimą⁷.

Politiniame pranešime vyriausybės vadovas Ho Iat Sengas taip pat užsiminė apie planus 2023 m. reformuoti Teisėkūros asamblėjos rinkimų sistemą, kad būtų įgyvendintas principas „Makao administruoja patriotai“.

Vyriausybės vadovas taip pat paskelbė, kad bus priimtas **Profesinių sąjungų įstatymas**. Nors teisė steigti profesines sąjungas buvo įtvirtinta Pagrindiniame įstatyme, Makao neturėjo įstatymo, kuriuo būtų įteisintas jų steigimas. 2023 m. sausio mėn. Teisėkūros asamblėja priėmė įstatymo projektą per pirmąjį svarstymą. Pilietinė visuomenė išreiškė susirūpinimą dėl to, kad teisės aktuose nenumatyta teisė streikuoti ir kolektyvinės derybos.

Nacionalinis saugumas

Vyriausybė daugiau dėmesio skyrė nacionaliniam saugumui. Gruodžio 15 d. Teisėkūros asamblėja per pirmąjį svarstymą priėmė įstatymo projektą „**Įstatymo Nr. 2/2009 pakeitimas. Nacionalinio saugumo užtikrinimo įstatymas**“⁸. Tuo įstatymu, kuris pirmą kartą buvo priimtas 2009 m., uždrausta išdavystė, atsiskyrimas, ardomieji veiksmai prieš centrinę liaudies vyriausybę, kurstymas maištauti, valstybės paslapčių vagystė, užsienio politinės organizacijos, keliančios grėsmę Makao nacionaliniam saugumui, ir Makao politinės organizacijos, kurios, siekdamos sukelti grėsmę nacionaliniam saugumui, bendradarbiauja su užsienio politinėmis organizacijomis.

Rugpjūčio mėn., prasidėjus konsultacijoms, saugumo sekretorius pareiškė, kad pakeitimu bus sudarytos sąlygos minėtu įstatymu užtikrinti nacionalinį saugumą

⁶ <https://www.thestandard.com.hk/section-news/section/11/249158/18-years-in-jail-for-junket-king>.

⁷ https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/SessionDetails1.aspx?SessionID=2572&Lang=en.

⁸ <https://www.al.gov.mo/pt/law/lawcase/553>.

tokiu pat mastu, kaip ir žemyninės Kinijos ir Honkongo įstatymais. Konsultacijų dokumente nurodyta, kad už nacionalinio saugumo gynimą atsakinga tik „viena šalis“, neišskiriant „dviejų sistemų“.

Iš dalies pakeistu įstatymu išplečiama esamų nusikalstamų veikų aprėptis. Atsiskyrimo nusikaltimas dabar apima „nesmurtinius“ veiksmus, o ne tik „smurtinius ir kitus rimtus neteisėtus veiksmus“. Ardomieji veiksmai dabar gali būti nukreipti prieš visą valstybės režimą. Už valstybės paslapčių vagystę gali būti taikomos griežtesnės bausmės, jei informacija kelia pavojų šalies nepriklausomybei, vienybei ir saugumo interesams. Kaltinimo dėl slapto susitarimo aprėptis išplėsta įtraukus slaptus susitarimus su bet kokiomis organizacijomis, asociacijomis ir asmenimis už Makao ribų. Dėl šio pakeitimo atsirado naujų nusikalstamų veikų, pavyzdžiui, „maišto kurstymas arba rėmimas“, kuris nukreiptas prieš kalbas privačioje aplinkoje. Įstatyme numatytomis „atsargumo priemonėmis“ leidžiama perimti asmeninius pranešimus ir laikinai uždrausti išvykti asmenims, „kurie linkę padaryti nusikaltimą, galintį kelti grėsmę nacionaliniam saugumui“. Tai neapsiriboja Honkongo nacionalinio saugumo įstatymo (NSĮ) nuostatomis.

Makao teisininkų asociacija ir **Makao sinergijos asociacija** nurodė, kad tam tikrų pakeitimų nuostatų negalima komentuoti, nes jos nebuvo išvardytos konsultacijų dokumente. **Makao žurnalistų asociacija** išreiškė susirūpinimą dėl to, kad įvairių nusikalstamų veikų aprėptis buvo išplėsta be aiškių teisinių apibrėžčių. Asociacija nurodė, kad ardomosios veiklos nusikaltimas gali būti naudojamas kaip priemonė saviraiškos laisvei apriboti, ir paklausė, ar vyriausybė paskelbs gaires.

Teisės, laisvės ir lygios galimybės

Liepos mėn. **Jungtinių Tautų žmogaus teisių komitetas**, atlikdamas periodinį Makao vertinimą pagal **Tarptautinį pilietinių ir politinių teisių paktą**, išreiškė susirūpinimą dėl draudimo rengti taikius susirinkimus, nepakankamos migrantų teisių apsaugos ir Teisėkūros asamblėjos tinkamumo kriterijų⁹.

Komitetas atkreipė dėmesį į tai, kad Makao teisminės institucijos, regis, neteisingai aiškino Paktą ir nustatė pernelyg plačius teisės į saviraiškos laisvę ir dalyvavimo sprendžiant viešuosius reikalus apribojimus. Komitetas primygtinai paragino Makao „dėti daugiau pastangų, kad teisėjai, prokurorai, teisininkai ir plačioji visuomenė būtų geriau informuoti apie Pakte nustatytas teises ir jų taikymą pagal vietos teisę“.

⁹ https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR%2FCO%2FCHN-MAC%2FCO%2F2&Lang=en.

Susirinkimų laisvei vis dar grėsė pavojus. 2020 ir 2021 m. valdžios institucijos atmetė Demokratinės plėtros sąjungos (DPS) prašymą birželio 4 d. organizuoti vigilijas žvakių šviesoje 1989 m. Tiananmeno žudynių metinėms paminėti, 2020 m. kaip priešastį nurodydamos COVID-19, o 2021 m. – galimybę „pakenkti centrinės valdžios reputacijai“. 2022 m. DPS nusprendė nesikreipti dėl leidimo birželio 4 d. organizuoti vigiliją žvakių šviesoje, nes baiminosi, kad dalyviams gresia didesnis sulaikymo pavojus.

Asociacijų laisvė. Vyriausybė inicijavo Profesinių sąjungų įstatymo priėmimo procedūrą. Vis dėlto šiame įstatyme nenumatyta teisė streikuoti ar vesti kolektyvines derybas. Birželio 12 d. paskelbta 2021 m. vykusių 45 dienų konsultacijų ataskaita¹⁰. Joje atkreiptas dėmesys į tai, kad kai kuriose nuomonėse pabrėžiama, jog siūlomame įstatyme nenumatyta teisė streikuoti. Atsakydama į tai, vyriausybė nurodė, kad įstatymu bus įvesta „visiškai nauja“ sistema, kurią darbdaviai ir darbuotojai turėtų taikyti „palaipsniui“.

Vis dar buvo daromas spaudimas **spaudos laisvei**, nes buvusi iškalbinga žurnalistų asociacija – Makao portugališkos ir angliškos spaudos asociacija – išrinko naują valdybą, kuri įsipareigojo bendradarbiauti su vyriausybe ir gauti daugiau lėšų iš Vyriausybės informacijos biuro.

Susirūpinimą kėlė **privatumas** ir duomenų apsauga. Kovodamos su COVID-19, valdžios institucijos įdiegė taikomųjų sekimo programų sistemą, apimančią geografinės vietos nustatymo programinės įrangos diegimą ir asmens duomenų rinkimą.

Pagal iš dalies pakeistą **teisės sistemą, kuria reglamentuojamas ryšių perėmimas ir apsauga**, policijai leidžiama perimti telekomunikacijų tinklais perduodamą informaciją įtariamų nusikaltimų, tokių kaip terorizmas, nusikaltimai, keliantys grėsmę nacionaliniam saugumui, arba kibernetinių nusikaltimų atvejais. Tam tikromis aplinkybėmis policijai leidžiama prašyti telekomunikacijų operatorių pateikti telefoninių pokalbių išsklotines be išankstinio teisėjo sutikimo. Nuo 2023 m. rugpjūčio mėn. telekomunikacijų operatoriai bus baudžiami, jei vyriausybinių agentūrų prašymu nepateiks duomenų.

Makao dirba apie 23 543 **namų ūkio darbuotojų nerezidentų**, dauguma jų – moterys iš Filipinų, Vietnamo, Indonezijos, Mianmaro ir Nepalo. 2022 m. dėl su pandemija susijusių kelionių apribojimų jie negalėjo susijungti su savo šeimomis užsienyje. Namų ūkio darbuotojų profesinių sąjungų teigimu, pasitaikė atvejų, kai namų ūkio darbuotojams nebuvo mokamas darbo užmokestis, ir atvejų, kai namų ūkio darbuotojai neteko darbo dėl baimės

¹⁰ <https://www.gov.mo/pt/consulta-de-politicas/consulta-publica-sobre-a-lei-sindical/>.

užsikrėsti. Darbdaviai neprivalėjo apdrausti namų ūkio darbuotojų sveikatos draudimu. Vis dar nebuvo numatyta standartinė sutartis ir minimaliosios pajamos, nes Darbuotojų minimaliojo darbo užmokesčio įstatymas netaikomas namų ūkio darbuotojams iš užsienio. Įdarbinimo agentūros namų ūkio darbuotojams ir toliau taikė brangius mokesčius, dažnai prilygstančius dviejų mėnesių darbo užmokesčiui.

Pasitaikė atvejų, kai **etninės mažumos buvo diskriminuojamos**. Liepos 21 d. vyriausybė nurodė visiems Filipinų piliečiams, įskaitant Makao gyvenančius asmenis, liepos 22–24 d. tris dienas iš eilės atlikti nukleorūgščių tyrimus, taip kovojant su COVID-19. Vyriausybė panaikino šią priemonę po to, kai Pažangioji namų ūkio darbuotojų darbo sąjunga išreiškė susirūpinimą dėl diskriminacijos. Tai buvo antrasis pilietybe grindžiamo testavimo etapas 2022 m. po to, kai birželio mėn. panašus nurodymas buvo skirtas Mianmario piliečiams.

JAV Valstybės departamentas įtraukė Makao į savo 3 lygio **prekybos žmonėmis** sąrašą, teigdamas, kad „trečius metus iš eilės vyriausybė neteikė paslaugų nukentėjusiesiems ir neinicijavo baudžiamojo persekiojimo dėl prekybos žmonėmis“¹¹.

Socialinis dialogas su **LGBTIQ+ bendruomene** nevyksta, o tos pačios lyties asmenų santuokos nepripažįstamos. Todėl LGBTIQ+ bendruomenės nariai neturi tokių pačių juridinių teisių kaip kiti asmenys, ypač tėvų teisės ir paveldėjimo teisės srityse. Translyčiams asmenims neleidžiama pakeisti savo lyties asmens tapatybės kortelėse.

Sveikatos priežiūros specialistai vis dar neturėjo pakankamai informacijos apie LGBTIQ+ pacientų poreikius. Organizacija „Makao vaivorykštė“ paragino vyriausybę sukurti specializuotas sveikatos priežiūros paslaugas ir paskirti medicinos darbuotojus, kurie teiktų tinkamas konsultacijas, diagnozuotų ir gydytų lyties disforijos atvejus.

II. Ekonominė raida

Per pirmuosius tris 2022 m. ketvirčius Makao BVP, palyginti su tuo pačiu ankstesnių metų laikotarpiu, sumažėjo 27,8 proc.¹² iki 130,3 mlrd. MOP (15,6 mlrd. EUR)¹³. Šis skaičius buvo 61 proc. mažesnis nei 2019 m.

¹¹ <https://www.state.gov/reports/2022-trafficking-in-persons-report/macau/>.

¹² Šaltinis – Ypatingojo Administracinio Kinijos Regiono (YAR) Makao vyriausybės Statistikos ir surašymo tarnyba, duomenys pateikti adresu <https://www.dsec.gov.mo/en-US/>.

¹³ Konvertuota į eurus pagal 2021 m. gruodžio mėn. „InforEuro“ valiutos kursą.

(330 mlrd. MOP arba 39,6 mlrd. EUR), o tai **rodo, kokį didelį poveikį** Makao ekonomikai padarė su pandemija susiję apribojimai.

Spalio mėn. TVF prognozavo, kad 2022 m. Makao ekonomika susitrauks 22,4 proc., palyginti su balandžio mėn. prognozuotu 15,5 proc. augimo tempu¹⁴. 2021 m. Makao BVP padidėjo 18 proc. (po to, kai 2020 m. sumažėjo 56,3 proc.).

Didelį poveikį ekonomikai padarė mažas **atvykstančių turistų skaičius**. 2022 m. mieste apsilankė 5,7 mln. turistų, t. y. mažiau nei 15 proc. lankytojų tuo pačiu laikotarpiu 2019 m. (39,4 mln.). Lošimo paslaugų eksportas¹⁵ anksčiau sudarė apie pusę Makao BVP. Tačiau dėl sumažėjusio turizmo šis eksportas per pirmuosius tris 2022 m. ketvirčius sudarė tik 24,8 mlrd. MOP (3,0 mlrd. EUR), t. y., palyginti su tuo pačiu ankstesnių metų laikotarpiu, sumažėjo 54,5 proc. ir sudarė tik 13,7 proc. savo vertės tuo pačiu laikotarpiu 2019 m. (181 mlrd. MOP arba 21,7 mlrd. EUR). Vidutinis viešbučių užimtumo lygis per metus buvo tik 38,5 proc., palyginti su 50 proc. 2021 m. ir 91 proc. 2019 m.

Darbo rinka sudėtingoje ekonominėje aplinkoje išsilaikė gerai – metų pabaigoje nedarbo lygis siekė 3,5 proc., palyginti su 1,7 proc. prieš pandemiją.

Infliacija išliko nedidelė, o vidutinis sudėtinis vartotojų kainų indeksas padidėjo 1,0 proc.

Dėl sumažėjusio ekonominio aktyvumo **sumažėjo fiskalinės pajamos**, o valdžios sektoriaus išlaidos padidėjo. Vyriausybė turėjo pasinaudoti savo fiskaliniais rezervais išlaidoms padengti. Lapkričio mėn. duomenimis, kapitalo rezervai sumažėjo iki 563 mlrd. MOP (67,5 mlrd. EUR), t. y. 12,2 proc., palyginti su tuo pačiu ankstesnių metų laikotarpiu. Vis dėlto jų pakanka numatomoms šešerių metų valdžios sektoriaus išlaidoms 2022 m. lygmeniu padengti.

2021 m. užsienio investicijos sudarė 334 mlrd. MOP (40,0 mlrd. EUR), palyginti su 297 mlrd. MOP (35,6 mlrd. EUR) 2020 m. Didžiausias investuotojas buvo Honkongas (49 proc.), antra pagal dydį – žemyninė Kinija (34 proc.) (išskyrus lengvatinių mokesčių centrus).

Ekonominė politika

¹⁴*Recovery during a pandemic: health concerns, supply disruptions, and price pressures* („Ekonomikos gaivinimas pandemijos metu: sveikatos problemos, tiekimo sutrikimai ir kainų spaudimas“), 2021 m. spalio mėn., <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/10/12/world-economic-outlook-october-2021>.

¹⁵ Lošimo paslaugų eksportas vertinamas kaip nerezidentų išlaidos lošimams.

Vyriausybės vadovo metiniame politiniame pranešime išdėstyta ekonominė politika, kuri turi būti įgyvendinta 2023 m. Kalbant apie ekonomikos sritį, prioritetai yra paspartinti ekonomikos atsigavimą, atgaivinti turizmo ir lošimų sektorius, padidinti investicijas į infrastruktūrą ir būstą ir tęsti ekonomikos įvairinimo strategiją.

Atsižvelgdamas į 14-ąją Kinijos 2021–2025 m. penkmečio planą, vyriausybės vadovas pabrėžė, kad reikia toliau integruoti Makao į nacionalinę politiką, visų pirma susijusią su Hengčino zona ir Didesniujoju įlankos regionu. Jis paskelbė, kad spartinama infrastruktūros statyba, įskaitant naujas plėtros teritorijas, geležinkelio ir kelių transporto jungtis, būstus, perdirbimo projektus ir vandens drenažo darbus.

Vienas svarbiausių prioritetų tebebuvo parama ekonomikai, kurią paveikė su pandemija susiję apribojimai. Vyriausybė pratęsė daugelį COVID-19 finansinės paramos priemonių, skirtų namų ūkiams ir įmonėms (įskaitant mokesčių sumažinimą ir įvairius mokesčių netaikymo asmenims ir įmonėms atvejus, nuomos koncesijas ir subsidijuojamo mokymo programą).

Gyventojai ir toliau naudojami 2008 m. įvesta piniginių išmokų schema, pagal kurią su gyventojais dalijamasi ekonominės plėtros nauda. Nuolatiniai gyventojai gavo 10 000 MOP (1 199 EUR), o nenuolatiniai gyventojai – 6 000 MOP (719 EUR). Vyriausybės vadovas savo politiniame pranešime paskelbė, kad 2023 m. gyventojai gaus tokią pat sumą, taip pat dar vienus metus gaus išskirtinę 10 000 MOP vartojimo subsidiją. Politiniame pranešime taip pat pristatyta laikino įdarbinimo subsidijavimo schema bedarbius vietas gyventojus įdarbinantiems darbdaviams. Namų ūkio darbuotojai migrantai nėra įtraukti į piniginių išmokų schemą.

2022 m. birželio mėn. Teisėkūros asamblėja priėmė **iš dalies pakeistą Lošimų įstatymą**, taip sugriežtindama lošimo namų veiklos taisykles. Iš dalies pakeistu įstatymu vyriausybės vadovui leidžiama nutraukti lošimo namų koncesijos sutartį dėl grėsmės nacionaliniam saugumui. Juo taip pat nustatomi nauji politikos tikslai – užkirsti kelią neteisėtiems tarpvalstybiniais kapitalo srautams ir kovoti su pinigų plovimu, susijusiu su lošimo veikla, taip sprendžiant centrinei valdžiai susirūpinimą keliančius klausimus. Įstatymu taip pat skatinamas ekonomikos įvairinimas, nes lošimų veiklos vykdytojai turi pateikti investicijų planus, kuriais siekiama įvairinti ekonomiką. Iš dalies pakeistame įstatyme perpus (iki 10 metų) sutrumpintas lošimo namų koncesijų terminas, apribotas stalų ir elektroninių lošimo automatų skaičius ir uždraustos subkoncesijos. Kas trejus metus turi būti peržiūrimi lošimo namų koncesininkų veiklos rezultatai. Įstatymu lošimo mokestis padidintas 1 proc. (iki 40 proc.) ir nustatyta minimali metinė išmoka. Minimalus akcinis kapitalas, kurį turi turėti

lošimo namų valdantieji direktoriai (jie turi būti nuolatiniai Makao gyventojai), padidintas nuo 10 iki 15 proc.

Iš dalies pakeistu įstatymu sugriežtintos taisyklės dėl **lošimų skatinimo veiklos**. Organizatoriai gali teikti paslaugas tik vienam lošimo namų koncesininkui, o pajamų pasidalijimo susitarimai tarp organizatorių ir lošimo namų nebeleidžiami. Teisėkūros asamblėja siekė panašaus tikslo, kai gruodžio mėn. patvirtino „Azartinių lošimų naudojimo tvarką“. Vyriausybės skaičiavimais, dėl šio įstatymo, dar vadinamo Lošėjų grupių kelionių įstatymu, lošėjų grupių kelionių sumažėjo net apie 80 proc.

Lošimų koncesijos baigė galioti 2022 m. pabaigoje. Vyriausybė paskelbė viešą konkursą dėl naujų koncesijos sutarčių skyrimo pagal iš dalies pakeistą Lošimų įstatymą. Naujosios koncesijos pradėtos taikyti 2023 m. sausio mėn. ir galios 10 metų. Šeši įsitvirtinę lošimų veiklos vykdytojai išsaugojo savo koncesijas. Septintasis konkurso dalyvis, pasaulinio lošimų konglomerato „Genting Malaysia“ padalinys, konkurso nelaimėjo. Kiekvienas veiklos vykdytojas, vadovaudamasis įvairinimo strategija, turėjo pateikti investicijų planą, kurio bendra vertė – 120 mlrd. MOP (14,4 mlrd. EUR), įskaitant su lošimais nesusijusios veiklos skatinimą.

Ekonomikos įvairinimo strategija siekiama vystyti įvairius pramonės sektorius, pavyzdžiui, su lošimu nesusijusio turizmo, konferencijų ir parodų, sveikatos (įskaitant tradicinę kinų mediciną), finansinių paslaugų, mokslo ir technologijų. Nepaisant pastarųjų metų sumažėjimo, lošimų sektorius vis dar sudarė maždaug pusę miesto BVP (iki COVID pandemijos). Savo politiniame pranešime vyriausybės vadovas Ho Iat Sengas įsipareigojo padidinti su lošimais nesusijusių sektorių indėlį iki 60 proc. BVP.

Kalbant apie **finansines paslaugas**, valdžios institucijos siekia plėtoti vietos obligacijų rinką (įskaitant žaliąsias obligacijas ir į biržos sąrašus įtrauktas žemyninės dalies institucijų bei įmonių obligacijas), turto valdymą ir finansinės nuomos veiklą, investicinę bankininkystę ir tarptautinius atsiskaitymus ženminbi juaniais. Siekdama šio tikslo, vyriausybė performuoja vietos finansų sistemos teisinį pagrindą ir plėtoja Makao finansų rinkos infrastruktūrą. Teisėkūros asamblėja priėmė naują patikos įstatymą, kuriuo viešosioms institucijoms ir finansų įstaigoms siūlomi turto perdavimo modeliai, turto planavimas ir įvairūs finansiniai bei draudimo sprendimai. 2022 m. gruodžio mėn. duomenimis, Makao centriniame vertybinių popierių depozitoriume buvo išleista 13 skolos vertybinių popierių, kuriuos daugiausia išleido žemyninės Kinijos bankai ir vyriausybiniai subjektai.

Pasak atstovų, nuo 2018 m., kai pradėjo veikti „Chongwa (Macao) Financial Assets Transaction, S.A.“ (MOX) – Makao obligacijų įtraukimo į biržos sąrašus ir prekybos jomis platforma, – į biržos sąrašus įtrauktų obligacijų vertė iš viso siekė 350 mlrd. MOP (41,9 mlrd. EUR). Po 2020 m. sausio mėn. pasirašyto susitarimo memorandumo 2022 m. kovo mėn. MOX ir Liuksemburgo vertybinių popierių birža pasirašė bendradarbiavimo susitarimą. Jame daugiausia dėmesio skiriama tam, kad MOX biržiniai vertybiniai popieriai taptų labiau matomi tarptautiniams investuotojams.

Ekonominė integracija su žemynine Kinija

Kadangi iki metų pabaigos dauguma su pandemija susijusių apribojimų buvo panaikinti, Makao siekė susigrąžinti savo, kaip turizmo ir laisvalaikio centro, poziciją ir tapti verslo bei finansinių paslaugų centru, visų pirma tarp žemyninės Kinijos ir portugališkai kalbančių šalių.

2022 m. rugsėjo mėn. Makao ir Guangdongo provincija susitarė stiprinti bendradarbiavimą medicinos priemonių priežiūros, socialinės apsaugos ir vyriausybės paslaugų, švietimo ir inovacijų srityse.

Guangdongo ir Makao intensyvaus bendradarbiavimo zona yra apie 100 kvadratinių kilometrų teritorija Hengčine, žemyninėje Kinijoje, kurią kartu administruoja Guangdongas ir Makao¹⁶. Jos tikslas – sudaryti sąlygas Makao ekonomikos įvairinimui ir gilinti ekonominę ir teisinę integraciją žemyninėje Kinijoje, laikantis pirmiau nurodytų 14-ojo Kinijos penkmečio plano prioritetų.

Makao integracija su žemynine Kinija labai pasistūmėjo gruodžio mėn., kai centrinė valdžia paskelbė, kad nuo 2023 m. sausio 1 d. Makao nekomercinėms transporto priemonėms bus leidžiama įvažiuoti į Guangdongo provinciją pagal Makao transporto priemonių kelionių į šiaurinę dalį politiką.

III. Makao ir žemyninės Kinijos santykiai

Po spalio mėn. įvykusio 20-ojo Kinijos komunistų partijos suvažiavimo vyriausybės vadovas Ho Iat Sengas paprašė įvairių vietos visuomenės sluoksnių ištirti „20-ojo nacionalinio suvažiavimo dvasią“¹⁷.

¹⁶ Hengčino bendradarbiavimo zona yra žemyninės Kinijos Džuhajaus miesto pietiniame pakraštyje. Zoną nuo Makao skiria tik vandens juosta ir tiltas, jungiantis abi šias zonas.

¹⁷ <https://macaudailytimes.com.mo/ho-iat-seng-to-fully-implement-spirit-of-national-congress-report.html>.

2022 m. vyriausybės vadovas Ho Iat Sengas su Prezidentu Xi Jinpingu susitiko du kartus: per 25-ųjų Honkongo perdavimo Kinijai metinių minėjimą ir tarnybinio vizito į Pekiną metu.

2022 m. įvyko svarbių personalo pokyčių. Kovo mėn. centrinė valdžia paskyrė buvusį Centrinės liaudies vyriausybės ryšių biuro direktorių Fu Ziyingą Makao nacionalinio saugumo užtikrinimo komiteto patarėju nacionalinio saugumo klausimais. Gegužės mėn. buvęs Fudziano provincijos gubernatoriaus pavaduotojas ir Ryšių biuro direktoriaus pavaduotojas Zhengas Xincongas buvo paskirtas Ryšių biuro vadovu ir patarėju nacionalinio saugumo klausimais.

IV. Dvišaliai ES ir Makao santykiai ir bendradarbiavimas 2022 m.

1992 m. Europos ekonominės bendrijos ir Makao prekybos ir bendradarbiavimo susitarimu buvo siekiama toliau stiprinti ES ir Makao santykius. Jis apima bendradarbiavimą prekybos, ekonomikos, mokslo ir technologijų srityse.

ES ir Makao jungtinis komitetas yra Makao ir ES dialogo įvairiose srityse platforma. 2019 m. buvo surengtas 23-iasis **Jungtinio komiteto posėdis**, tačiau, nepaisant ES prašymų, daugiau posėdžių neįvyko.

Per pirmuosius vienuolika 2022 m. mėnesių **ES aplenkė žemyninę Kiniją ir tapo didžiausia Makao prekybos prekėmis partnere** – tuo laikotarpiu tai sudarė 30 proc. visos YAR prekybos. ES ir Makao dvišalę prekybą beveik išimtinai (daugiau kaip 95 proc.) sudaro eksportas į ES, o apie 33 proc. Makao importo yra ES kilmės.

Remiantis Eurostato duomenimis, **ES dvišalė prekyba prekėmis su Makao** per pirmuosius vienuolika 2022 m. mėnesių siekė 1 147 mln. EUR (mažesnis nei 1 proc. padidėjimas per 2021 m. laikotarpį). ES eksportas į Makao, kurio didžiąją dalį sudarė prabangos prekės, odos, aprangos gaminiai, rankiniai laikrodžiai ir juvelyriniai dirbiniai, siekė 1 100 mln. EUR, dėl to susidarė 1 053 mln. EUR prekybos perteklius.

2021 m. ES ir toliau buvo ketvirta pagal dydį Makao užsienio investuotoja (išskyrus lengvatinių mokesčių centrus) po Honkongo, žemyninės Kinijos ir JAV. Remiantis oficialiais Makao statistiniais duomenimis, 2021 m. ES sudarė 5,8 proc. visų tiesioginių užsienio investicijų (TUI) (išskyrus lengvatinių mokesčių centrus). Vien tik Portugalijai tenka 88 proc. ES investicijų į YAR. Remiantis Eurostato duomenimis, 2021 m. pabaigoje ES TUI į Makao siekė

1,42 mlrd. EUR¹⁸, o Makao TUI srautas Europos Sąjungoje siekė 1,85 mlrd. EUR.

¹⁸ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/BOP_FDI6_GEO__custom_6643309/default/table?lang=en.